

תוכן עניינים:

1.....	מבוא.....
2-7.....	רקע היסטורי ותיאורטי.....
2-3.....	"החיות" השפה העברית.....
4-7.....	שגיאות לשוניות.....
7.....	הבדלים בשגיאות לשוניות בין תלמידים לבין סטודנטים.....
8.....	מתודולוגיה.....
9-19.....	ממצאים ודיון.....
9-11.....	שגיאות לשוניות בעבודותיהם של תלמידי כיתות י' וי"ב.....
12-.....	ניתוח עבודות התלמידים.....
19	
20-21.....	סיכום ומסקנות.....
22.....	ביבליוגרפיה.....

מבוא

השפה העברית הינה שפה ההולכת ומתפתחת עם השנים. במסגרת חובותיהם של תלמידי ישראל, לצורך זכאותם לתעודת בגרות מלאה, הם מחויבים לצלוח את בחינות הבגרות במקצוע הלשון העברית, כאשר התכנים מחולקים לשלושים אחוזים, במסגרת הערכה בית ספרית ולשבעים אחוזים במסגרת הערכה חיצונית¹.

התלמידים מחויבים בסוגים שונים של מטלות כתיבה, אשר כל אחת מאפיינת מרכיב שונה מן הבגרות. במסגרת שלושים האחוזים, הנלמדים בדרך כלל בכיתה י', התלמידים מתבקשים לכתוב טקסט טיעוני ארוך טווח, בן שני עמודים לפחות, ובמסגרת שבעים האחוזים, הנלמדים בדרך כלל בכיתה יא', מתבקשים התלמידים לכתוב סקירה תיאורטית, ברמה אקדמית.

במסגרת תהליך ההוראה, התלמידים לומדים ומתנסים בכלים ומיומנויות לצורך הכתיבה הטיעונית או הכתיבה הממזגת. התלמידים מתבקשים לכתוב ברמה המקובלת באקדמיה, במשלב לשוני אחיד ובאחידות סגנונית.

לעומת זאת, אנו עדים כי על אף הלמידה האינטנסיבית, התרגולים הרבים ותהליכי הכתיבה, התלמידים "חוזרים" בכתיבתם, לעברית "שלהם", לצורה בה הם מדברים בחיי היום-יום, ואינם שומרים על לשון תקינה ומשלב לשוני גבוה.

במסגרת המחקר שלי, אני מבקש להציג את אי התקינות הלשונית הסגנונית בלשונם של תלמידי כיתות י', וכיצד היא באה לידי ביטוי בכתיבתם, בהשוואה לתלמידי כיתות יב' אשר גם לאחר שצלחו את בחינת הבגרות בעברית, בציונים גבוהים, חוזרים התלמידים לשפת הדיבור בכתיבתם, לדוגמה, כאשר מתבקשים לכתוב סקירה תיאורטית/ספרותית, כחלק ממטלת הביצוע במקצוע האזרחות.

¹ מתוך חוזר מפמ"ר להוראת העברית בחטיבות העליונות תשע"ז/1

רקע היסטורי ותיאורטי:

"החיית" השפה העברית:

התחדשות השפה העברית כשפת דיבור היא תופעה תרבותית-לאומית-ייחודית. החייאת שפה ארכאית קדומה, החל מלשון המקרא, שהייתה בשימוש לפני שלושת אלפים שנה ויותר מ"בראשית ברא" ומ"אנוכי ה' אלוקיך", דברי נביאים, פרקי תהילים, שפת חז"ל ועד לשפה העברית המתעוררת מחדש בארצה ובמולדתה כשפה של חול וקודש. בשנות הגולה הארוכות גוועת השפה העברית, הולכת ומצטמצמת לשפת קודש ולשפת תפילה בלבד, שפת שבתות וחגים בבית-הכנסת, וכך היא קופאת כשפת דיבור וכקריאה יומית.

עם ראשית הציונות מתחולל הנס והשפה מתעוררת מקיפאונה וחוזרת לחיים כשפת חול, שפת יצירה ושפת דיבור בעבודה, בשדה ובתעשייה. מהפך זה התחולל בראש ובראשונה על-ידי תנועת העבודה מראשית העלייה השנייה, וכך הופך ציבור הפועלים מראשית דרכו בארץ למניח היסודות ולמבצע העיקרי של תחיית השפה העברית בחיי העבודה והמעשה בארץ ישראל. שותפים נאמנים להגשמה הם המורים העממיים בכפר ובעיר, אשר מנחילים את השפה העברית לדורות הצעירים.

עד מהרה משתלטת השפה העברית על כל תחומי החיים, דוחקת את השפות הזרות, המובאות בפי העולים ומצמיחה במקומן שפת חיים מעשית, פשוטה ושורשית. בד בבד עם הדיבור העברי הרענן פורחות בכל מקום שירה, ספרות וזמרה עברית. שפת חיים מעשית זו מתחדשת אט אט ומתגוונת בפי הצברים (כל מי שנולד בארץ או עשה בה את שנות חינוכו), ואם נשמיעה באוזניהם של אניני הטעם הלשוני ואנשי דור מקימי המדינה, היא עשויה לצרום במקצת את אוזניהם ואף קיים חשש לאי הבנת הדברים הנאמרים.² עברית זו נקראת בשפה המקצועית: "עברית בת זמננו".

² שלו (תשל"ד), 63-64.